

Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ - Скопје
Филолошки факултет „Блаже Конески“ - Скопје

ISSN 1409-8571

ГОДИШЕН ЗБОРНИК

книга 45

Скопје, 2019

СОДРЖИНА

Јазик и дидактика

- Билјана Наумоска-Саракинска**
Улогата и развојот на зборообразувањето во проучувањето на јазичните промени со преглед на најпродуктивните зборообразувачки процеси во англискиот јазик..... 13
- Радица Никодиновска**
Лексичко-семантичкото поле храна во македонските и во италијанските фраземи..... 31
- Звонко Никодиновски**
Етниците и етнонимите во афоризмите и во вицевите на македонски јазик 45
- Анжела Николовска**
Ставовите на идните наставници по англиски јазик кон имплементирање на автономното учење 67
- Елена Ончевска Агер**
Позитивна психологија за професионална надградба на наставниците 81

Книжевност и култура

- Соња Витанова-Стрезова**
Пристапни обреди од Вилијам Голдинг: епистемологија на злото и доброто..... 91
- Милан Дамјаноски**
Дијалогот со дискурсот на нацијата во портретот на уметникот во младоста на Џ. Џојс 99
- Марија Ѓорѓиева Димова**
Интертекстуалните рамки во романите на Маргарет Атвуд 111

Славица Србиновска Естетика, историја и политика.....	127
Ирина Талевска За една книжевна 'микроисторија': <i>Девејџие круџа на њеколоџи</i>	147
Елизабета Шелева Род и реконфигурации: читање на границата како културна метафора (Глориа Анзалдуа: за продуктивната синтеза на трите Ф).....	157

Преведување и толкување

Јасминка Делова-Силјанова Фраземи со компонента јазик во преводите од чешки на македонски јазик	171
Сања Михајловиќ-Костадиновска Кон преводот на шпански јазик на романот <i>Сесџраџа на Сигмунд Фројд</i>	181
Милена Саздовска-Пигуловска Предизвици во однос на постигнување преводна еквиваленција при преведување новосоздадена правна терминологија	195

Експозеа од докторски трудови

Фаркета Дибра Зеќири Читањето лектира кај учениците: задоволство или оптоварување	211
Љиљана Узуновиќ Движењето на отпорот во италијанскиот и во македонскиот роман: низ делата на Фенољо, Калвино, Виторини, Јаневски, Малески и Солев	223

Прикази и проекти

- Руска Ивановска-Наскова**
Италијанска дигитална библиотека во Северна Македонија..... 237
- Лидија Капушевска-Дракулевска**
Еротизмот како „Внатрешно искуство“ 239
- Анастасија Киркова-Наскова**
Шестта меѓународна научна конференција за изговор на англискиот јазик: состојби и практики 243
- Соња Китановска-Кимовска**
Програма за менторство на Здружението на преведувачи и толкувачи на Република Македонија (ЗПРМ) и Филолошкиот факултет „Блаже Конески“ – Скопје (ФлФ) 247
- Калина Малеска**
Приказ на конференцијата ESIDRP – english studies at the interface of disciplines:research and practice 2019..... 255
- Марија Паунова**
Кон поредицата на македонските константи 259
- Солзица ПоповскаТатјана Панова-ИгњатовиќКатарина Ѓурчевска-АтанасовскаСоња Китановска-КимовскаМилена Саздовска-ПигуловскаМагдалена СимионскаНиколче Мицкоски**
Резултати од билатералниот проект *можностии за зајакнување на емоционалнаија иниџелигенција како генеричка комиеџенција кај сџуденџиите џо џреведување и џолкување* 263
- Александра Саржоска**
Италијанистиката во третиот милениум: новите предизвици во јазичните, книжевните и културните истражувања – 60 години изучување италијански јазик на универзитетот „Свети Кирил и Методиј“ во Скопје 27. и 28. септември 2019, скопје..... 277

Милена САЗДОВСКА-ПИГУЛОВСКА

**ПРЕДИЗВИЦИ ВО ОДНОС НА ПОСТИГНУВАЊЕ ПРЕВODНА
ЕКВИВАЛЕНЦИЈА ПРИ ПРЕВЕДУВАЊЕ НОВОСОЗДАДЕНА ПРАВНА
ТЕРМИНОЛОГИЈА**

Клучни зборови: преведување, семантичка еквиваленција, правна терминологија, преведувачки постапки

1. Вовед

Терминологијата претставува збир на поими и термини со специјализирана употреба во определена област и се издвојува како посебна интердисциплинарна гранка. Употребата на специјализиран вокабулар е неопходна за ефикасна комуникација во определена стручна област. Терминолошката работа опфаќа собирање, дефинирање и компјутерско документирање специјализиран вокабулар (анг. computerized terminology extraction and management), при што од клучно значење при креирањето нова терминологија или при преведувањето терминологија од друг јазик е процесот на стандардизација од страна на терминологисти, но и стручњаци во областа.

Терминологијата се разликува од семантиката бидејќи втората го истражува значењето на зборовите, коешто не постои независно од зборот (Felber во Temmerman, 2000: 5). Поточно, семантиката се занимава со односот меѓу називот и значењето, а терминологијата со односот меѓу предметите што постојат и поимите што ги претставуваат (Sabre, 1999: 5-6). Токму оттука произлегуваат и предизвиците и тешкотиите при преведување стручна терминологија од еден на друг јазик, а со којашто се означуваат поими што не постојат истовремено во двата јазика. Ова е особено случај со различни општествено-политички системи и традиции меѓу коишто постојат значителни разлики коишто не се само од терминолошки аспект, туку пред сè од аспект на поимите што ги означуваат. Овој труд се занимава со истражување термини од правната област со коишто, пред сè, се означуваат поими

што не се карактеристични за македонскиот правен систем и организација и претставуваат голема тешкотија за преведувачите.

2. Цел и предмет на истражување во трудот

Целта на овој труд е да се анализираат предизвиците со кои се соочуваат преведувачите при непостоење преводна еквиваленција поради непостоење правен термин (односно поим) во целниот јазик (македонскиот) којшто го изразува истото значење од изворниот јазик (англискиот) или пак обратно. Една од најтешките задачи на стручните преведувачи е да пренесат прецизно значење во определен контекст од изворниот во целниот јазик и култура. Во таа насока, еден од главните заклучоци до кои се доаѓа во трудот е дека во овој процес клучна улога имаат вештините за истражување на преведувачот (наспроти вештините за пребарување преводни еквиваленти во печатени и електронски речници и поимници), како и стручните познавања на преведувачот во конкретна област.

Предмет на истражување во трудот е правната терминологија како една од најактуелните области во кои се преведува денес, а којашто воедно претставува и една од најдинамичните области поради честите термилошки подновувања за означување нови современи поими и процеси коишто се преземаат и во македонската правна традиција. Термилошките подновувања се многу почести во англискиот јазик за разлика од другите јазици (меѓу кои е и македонскиот јазик) бидејќи развојните случувања пред сè настануваат во англиско говорно подрачје, а главно во Европската Унија, како и во меѓународни организации од типот на Обединетите Нации. Во трудот се разгледуваат различните видови преводна еквиваленција што може да се постигне на ниво на зборови. Посебно внимание се посветува на случаите со непостоење преводна еквиваленција и на техниките што им помагаат на преведувачите да најдат прецизни решенија и да се справат со ваков вид предизвици. За таа цел најпрво треба да се дефинира што претставува поим наспроти термин, па дури потоа да се изврши анализа на карактеристични примери од правната терминологија.

3. Преглед на литературата од областа на термилошките проучувања

Прегледот на литературата од областа на термилошките проучувања ги истакнува истражувањата на авторката Рита Темерман (2000, 2014), како и на Хелмут Фелбер (1989) и Тереза Кабре (1999). Во традиционалната школа за терминологија се истакнува постоењето концептуална област, којашто претставува систем од поими меѓу кои постои директен однос: логички, онтолошки и последичен однос (Temmerman, 2000: 7). Според Фелбер, поимот (анг. concept) постои независно од терминот, при што терминот му се доделува на определен поим кога тие кореспондираат во значењето, а тоа може да биде термин што веќе постои во јазикот или пак нов термин којшто се создава врз основа на карактеристиките на поимот што го означува (Felber во Temmerman, 2000: 5). Наспроти ова, Темерман смета дека значењето (па дури и самото изговарање) прераснува во термин кога тие се поврзуваат со определен поим, а без поимот терминот нема никакво значење и претставува збор со општа употреба (Temmerman, 2000: 6).

Важен референтен документ во областа на терминологијата претставува меѓународниот стандард за термилошки начела и методологија ИСО 704. Според овој меѓународен стандард, во основата на терминологијата се наоѓаат предметите, поимите, ознаките и дефинициите, односно предметите се разбираат или претставуваат како поими, коишто во стручен јазик се именуваат со ознаки и се опишуваат и дефинираат со дефиниции, па оттука ознаките со стручен карактер (термини, симболи и скратеници) ја претставуваат терминологијата во определена стручна област (ISO 704: 2000 (E): vi).

Според Кабре, почетоките на современата терминологија се поврзуваат со 1930-тите години и со Виенската школа, по што развојот на компјутерите најмногу придонел за промени во терминологијата (Cabre, 1999: 5-6). Од 1980-тите години па до денешно време, фокусот на терминологијата и термилошките подновувања во една држава се под силно влијание на политичката и социоекономската состојба, но и под влијание на јазичната политика во државата. По деветнаесетиот век се поставува и адекватна теориска основа за создавање нови термини, а особено за

стандардизација на терминологијата што се создава во определена област (Cabre, 1999: 7).

4. Карактеристики на термините

Согласно со класичните школи за терминологија, теориската рамка во областа на терминологијата се темели на постоењето поими, постоењето однос меѓу поимите, однос меѓу поимите и термините, како и на постоењето термилошка ознака – коишто претставуваат елементи од фундаментална важност (Cabre, 1999: 7). Според Виенската школа за терминологија, поимите се поврзуваат со ментална активност (претстава) што се случува надвор од јазикот, а за постигнување еднозначност на термините идеална ситуација би била да постои еден уникатен термин за секој поим (Temmerman, 2000: 6). Поимите не треба да се изучуваат изолирано, туку како елементи на концептуален систем од поими меѓу кои постои директна врска и исти карактеристики, при што карактеристиките претставуваат елементи на поимот и ги опишуваат својствата на поединечен предмет или група предмети, при што го разграничуваат поимот од друга група (Temmerman, 2000: 6).

Во стручен јазик поимите се означуваат на неколку начини и тоа со:

- назив (Врховен суд);
- општонаучен термин (закон, пропис);
- стручен термин (управна постапка);
- скратеница (КЗ – Кривичен законик), или
- симбол (правда: .

Ова покажува дека термините се еднозначни и уникатни. Тие често се клиширани и немаат стилистичка вредност, но можат да бидат карактеристични за определена култура или економско-социјална, политичка или религиозна средина и во тој случај се сметаат за културноспецифични. Секој јазик содржи лексика со специјална употреба за остварување ефикасна професионална комуникација во определена сфера, којашто е често под влијание на современите случувања во глобални и европски рамки, па во секој јазик се создаваат неологизми, а навлегуваат и

интернационализми и заемки од други јазици. Тоа е особено случај со правото, па во продолжение се разгледуваат неколку карактеристични појави во оваа област.

4.1. Карактеристики на преведувањето правна терминологија

Според Витакер, обврската за усогласување на националното законодавство на една држава со европското законодавство и со конвенциите на ЕУ и на Обединетите Нации (преку нивно ратификување заради спроведување во практика) и постоењето на наднационални судови во европски и во меѓународни рамки во одреден степен придонесуваат за усогласување на постапките и на правните поими во многу држави, а тоа пак придонесува за преземање правни термини во голем број јазици (Whittaker, 2014: 61). Сепак, тоа е многу сложено кога се работи за држави (или организации) со различни правни системи поради неможноста за идентичност на поимите и на нивното значење. Уште поголем предизвик е да се биде во чекор со новитетите во динамична материја како што е правото и законодавството и тоа не претставува само предизвик за правниците, туку и за преведувачите и толкувачите. Во нашиот конкретен случај, работата дополнително се усложнува кога се работи за наднационални правни поими бидејќи со обврската за транспонирање на европското законодавство во националното македонско законодавство, како и за преведување на европското законодавство на македонски јазик, наднационалните правни поими карактеристични за ЕУ навлегуваат и во нашето национално законодавство и понатаму добиваат широка примена во сите сегменти од општественото живеење.

Во таа насока, термилошката работа се разликува од лексикографската со оглед на тоа што термилошката работа е насочена кон прибирање поими од определена област и кон нивно зачувување во термилошки бази на податоци, при што е дескриптивно насочена заради дефинирање на термините. Од друга страна, лексикографската работа се фокусира на зборовите и на утврдување на сите нивни значења, како и на нивно вклучување во речници (прикажани по азбучен ред), при што е насочена кон прескрипција заради стандардизација. Во Република Северна Македонија може да се заклучи дека постојат ограничен број стручни речници во правната област со кои се утврдуваат преводни еквиваленти, а уште помалку онлајн

терминолошки бази на податоци со кои јасно се дефинираат правни поими, особено за новосоздадени и современи правни поими и термини.

Меѓутоа, според Кабре, изработката на речници коишто даваат синонимни термини и изрази на повеќе јазици (анг. thesaurus) во стручни области претставува терминолошка активност бидејќи се фокусира на карактеристиките на поимите, како и на структурирање на нивната содржина (Cabre, 1999: 9) во однос на слични и поврзани поими во определена област. Овој вид речници т.н. тесаури се групираат по клучни зборови т.н. дескриптори на еден јазик, коишто претставуваат еден поим во определена стручна област (на пример, во правото или економијата) којшто потоа се поврзува со повеќе недескриптори. Ваквите речници најчесто се повеќејазични, при што дескрипторите и недескрипторите не се поврзуваат со јазични еквиваленти на другите јазици, туку со поими што постојат паралелно во два јазика, култури или системи. Сепак, често не постои еквиваленција меѓу дескрипторите и недескрипторите во различните јазици со оглед на семантичките разлики што произлегуваат од разликите меѓу правните и економските системи, општествено-политичкото уредување, културолошките разлики и слично.

Карактеристичен повеќејазичен тесаурис претставува Евровок којшто ја претставува и стандардизира терминологијата на Европската Унија што се користи од европските институции и медиумите.¹ Оваа терминологија првично се создава на англиски јазик или во одредени случаи на германски и француски јазик, а потоа навлегува и се презема и во другите европски јазици. Овој речник е мултидисциплинарен бидејќи содржи клучни термини (дескриптори) структурирани во 21 област и во уште 127 подобласти,² коишто означуваат клучни поими и се прикажани на 23 службени јазици на ЕУ, вклучително и на јазиците на трите држави кандидатки за членство во ЕУ: македонски, српски и албански јазик.³ Но, со оглед на тоа што се означуваат поими карактеристични за Европската Унија, при нивно

¹ Саздовска-Пигуловска, М. (2018). Усогласување на терминологијата на Европската Унија преку Евровок. *Годишен зборник. Книга 43-44*. Филолошки факултет „Блаже Конески“ - Скопје, стр. 229-236.

² https://eur-lex.europa.eu/browse/eurovoc.html?params=12#arrow_12.

³ <https://publications.europa.eu/en/web/eu-vocabularies/th-dataset/-/resource/dataset/eurovoc>.

пренесување на македонски јазик се јавуваат тешкотии со еквиваленција во значењето, односно со преводна еквиваленција.

На пример, правото претставува една област (или домен) во Евровок и е поделено на неколку подобласти прикажани на левата страна во Табела 1, додека на десната страна во табелата авторот дава преводни еквиваленти на македонски јазик за поимите што се познати или постојат во македонскиот систем.

Табела 1⁴

- LAW	- ПРАВО
+ sources and branches of the law	+ извори и гранки на правото
+ civil law	+ граѓанско право
+ criminal law	+ кривично право
+ justice	+ правда
- organisation of the legal system	- организација на правниот систем
+ legal profession	+ правни професии
- legal system	- правен систем
• NT1 administrative court	• управен суд
• NT1 court having special jurisdiction	• суд со проширена надлежност
- NT1 ordinary court of law	- суд со основна надлежност
• NT2 court of civil jurisdiction	• основен граѓански суд
• NT2 military court	• *
• NT2 criminal court	• основен кривичен суд
• NT2 juvenile court	• *
• NT2 commercial court	• *
• NT2 labour tribunal	• *
• NT2 maritime court	• *
• NT1 judicial reform	• судски реформи

⁴ Англиската верзија е преземена од https://eur-lex.europa.eu/browse/eurovoc.html?params=12,1226,5923,1543#arrow_1543.

+ NT1 jurisdiction	+ судска надлежност
+ NT1 courts and tribunals	+ судови и трибунали
• NT1 constitutional court	• уставен суд
• NT1 repeal	• укинување
• NT1 independence of the judiciary	• независност на судството
+ international law	+ меѓународно право
+ rights and freedoms	+ права и слободи

Во Република Северна Македонија специјализираното судство се остварува преку институционална специјализација (на пример, Управен суд) или пак работата во судовите се врши во специјализирани судски оддели и тоа во кривичната област, малолетнички криминалитет, граѓанска и стопанска област, работни спорови и други спорови.⁵ Тоа значи дека иако во Република Северна Македонија се постапува во гореспоменатите специјализирани области кај нас не постои посебен суд за малолетнички криминалитет, социјален суд, специјализиран трговски суд ниту пак посебен суд за работни спорови што покажува различна организација во судството, односно поинаква институционална поставеност на судовите во ЕУ и Македонија. Покрај тоа во нашата држава воопшто не постои воен трибунал или пак поморски суд, па постојните судови немаат судска надлежност во овие области. Токму во ваквите случаи при непостоење еквивалентни поими во два система (или во конкретниов случај во судството во ЕУ и РСМ) настануваат најголемите предизвици и тешкотии при преведување и изнаоѓање семантичка еквиваленција. Оттука во Табела 1 се оставени повеќе празни места коишто авторот на трудот ги означува со * во македонската верзија поради непостоење идентични поими. Доколку сепак треба да се преведат на македонски јазик за да упатуваат на европските судови, во наредната точка се анализираат соодветни техники на преведување. Особено треба да се има предвид и дека со оглед на тоа што европското законодавство и терминологија се достапни на сите службени јазици на ЕУ, при

⁵ Закон за судовите. „Службен весник на Република Македонија“ бр. 58/2006 и Закон за изменување и дополнување на Законот за судовите. „Службен весник на Република Македонија“ бр. 150/2010.

преведување на истото често се консултираат и други јзични верзии кои дополнително влијаат врз преземање поими, термини и изрази коишто не се својствени за македонскиот правен систем, ниту пак за стандардниот македонски јазик.

5. Постигнување преводна еквиваленција во правната терминологија

Според Бејкер, лексичкото значење на еден збор (или лексичка единица) го претставува специфичното значење што го стекнува преку употребата во определен јазичен систем, додека вокабуларот во еден јазик треба да се разгледува како групи зборови што се однесуваат на низа концептуални области коишто претставуваат семантички области (Baker, 2018: 12, 17). Зборовите и изразите што се користат во секоја област претставуваат лексички групи, при што секоја семантичка област е составена од повеќе подобласти или лексички групи, имајќи предвид дека во секој јазик постојат еквиваленти за поопштите зборови и изрази, но може да не постојат еквиваленти за посебните кои не се релевантни за историскиот, политичкиот, религиозниот, културниот, економскиот, правниот или општествениот систем во определена средина (Baker, 2018: 17).

Особено е важно да се има предвид дека семантичките области често се менуваат со навлегување нови термини, а тоа е особено случај со правната област. Токму називите за новите термини, односно поими претставуваат најголема тешкотија за преведувачите од аспект на пренесување прецизно значење и изнаоѓање еквивалентен поим или термин. Во процесот на постигнување преводна еквиваленција, преведувачот се среќава со три случаи:

(a) Целосна еквиваленција – ова е поредок случај при преведување правна терминологија бидејќи се јавува кај еднозначни лексеми со кои се означуваат правни поими коишто постојат во два система и јазика, при што се бара директен преводен еквивалент. Овде постојат два случаи:

- директен преводен еквивалент што е веќе познат поим во македонскиот систем (*Rules of procedure* > *Деловник за работа*, *Rulebook* > *Правилник*, *Ombudsman* > *Народен правобранител*, *communication* > *официјално*

соопштение, preamble > *преамбула, consolidated text* > *пречистен текст (на документ, закон), legal remedy* > *правен лек*);

- директен преводен еквивалент што не е познат поим во македонскиот систем, но за којшто постои преводен еквивалент со странско влијание (*precedent law* > *прецедентно право, EU regulation* > *регулатива на ЕУ*);

(б) Делумна еквиваленција

Ова е вториот случај којшто се јавува почесто отколку директната преводна еквиваленција и подразбира постоење на слични поими (процеси, институции, итн.) во различни правни системи, па оттука некои автори оваа постапка ја нарекуваат и културолошка адаптација (Whittaker, 2014: 64) или функционален еквивалент (Newmark, 1988: 83), на пример: *Основен суд* (постои во РСМ) > *Court of first instance* (вакви судови постојат во европските држави и тоа со иста функција, односно и двата термина означуваат првостепен суд пред којшто се покренуваат постапки во прва фаза. Со вториот назив не се означува еден конкретен суд, па затоа не се смета за културноспецифичен назив и претставува соодветен преводен еквивалент на англиски јазик);

(в) Непостоење еквиваленција

Непостоењето преводна еквиваленција е најчеста појава или составен дел од преведувањето правна терминологија и подразбира непостоење идентичен поим, односно немање директен преводен еквивалент во целниот јазик за термин или поим од изворниот јазик. Безеквивалентната лексика е најчест проблем при преведувањето правна терминологија како резултат на различните правни системи и непостоењето идентични правни поими во различни правни традиции. Според Арсова-Николиќ, безеквивалентната лексика се пренесува на два основни начина: преку транскрипција и превод (замена којашто опфаќа неологизми, контекстуален превод и приближен превод) (1999: 147). Кај третиов случај најчесто се работи за културноспецифични термини кои се карактеристични за правното уредување и традиција во определена средина, а коишто не се познати во друга средина. Подолу

се даваат примери за најчесто користените техники во случаите на непостоење преводна еквиваленција во правната област:

- Културноспецифични зборови (реалии) – коишто се во целост непознати во целната култура (во случајов во македонското правно уредување), на пример за некои професии карактеристични за европските судови, коишто не се познати во македонското судство и тоа *Advocate General* > *Генерален адвокат*. Најчесто користена техника во ваков случај е создавањето нов збор преку калкирање или полукалкирање што подразбира создавање нов збор под влијание на странскиот термин, на пример, *Directorate General* > *Генерален директорат*, *force majeure* > *виша сила*;
- Непостоење лексичка единица во целниот јазик за познат поим – подразбира поим што го разбираме што значи, но за кој не постои конкретен термин или збор (лексичка единица) на македонски јазик, на пример, *Consent procedure* > *Постапка за добивање претходна согласност од Европскиот парламент*, *Conciliation committee* > *Комитет за усогласување*. Најприменлива постапка во овој случај е давање описен превод којшто го објаснува значењето или функцијата на терминот, при што најдобро е да се избегнува директно или буквално преведување, на пример, Комитет за помирување би бил несоодветен преводен еквивалент бидејќи воопшто не го пренесува значењето на непознатиот поим, па дури може да го однесе читателот во погрешна насока, односно да пренесе погрешно значење;
- Описно преведување (парафраза) – ова е најчесто користена техника при преведување правна терминологија кога не постои директен или делумен преводен еквивалент на македонски јазик, при што оваа техника подразбира објаснување на значењето со што се постигнува висок степен на прецизност, на пример, *Merit system* > *Систем на кариера заснован на заслуги*. Спротивен случај на ова е постапката на изнаоѓање утврден превод;
- Утврден превод – подразбира искористување на утврден преводен еквивалент за добро познат правен поим, на пример, *ex officio* > *(постапување) по службена должност*, наместо описно преведување;

- Приближно преведување – правната терминологија наложува голема прецизност од преведувачот и толкувачот, па техниката на приближно преведување, којашто опфаќа генерализација (употреба на општ збор со пошироко семантичко значење: *Corrigendum* > *исправка*) и неутрализација (употреба на неутрален збор наместо специфичен: *изменува и дополнува* > *amend*). Оваа техника има поретка примена во стручни области бидејќи не резултира со висока прецизност во преведувањето, но затоа често се применува техниката на изнаоѓање функционален еквивалент;
- Функционален еквивалент – подразбира употреба на термин без културолошки елементи, но којшто постои со иста или слична функција и асоцијација во целиот јазик и култура, на пример, *собраниска комисија* > *committee*, *misdemeanor* > *лесно кривично дело*, *Joint committee* > *Мешовит комитет*, при што повторно најдобро е да се избегнува буквално преведување бидејќи тоа нема да упатува на изворниот поим.

Важно е да се нагласи и дека правната терминологија често може да го однесе преведувачот во погрешна насока преку употреба на т.н. лажни парови во правната област, на пример *Уредба* > *Regulation* е погрешно бидејќи уредбата претставува правен акт што го носи Владата или органите на државната управа во Република Северна Македонија (а којшто не претставува закон), додека англискиот термин означува регулатива на ЕУ (којшто има функција на закон). Друг карактеристичен пример е *Regulation* > *Закон*, при што и овој превод е погрешен, односно регулативата и законот се лажни парови бидејќи иако имаат иста функција на највисок правен акт, регулативата е наднационален правен акт со повисока функција од закон и претставува културноспецифичен правен акт за ЕУ којшто не може да се преведе со функционален еквивалент, па се претпочита директен превод или транскрипција.

6. Заклучок

Еден од најголемите предизвици за стручните преведувачи е да пренесат прецизно значење во определен контекст од изворниот во целниот јазик и култура. Важен заклучок е дека во овој процес клучна улога имаат вештините за истражување на преведувачот (наспроти вештините за пребарување преводни еквиваленти во печатени и електронски речници и поимници), како и стручните познавања и предзнаења на преведувачот во определена област.

Терминолошката наука се занимава со односот меѓу предметите што постојат и поимите што ги претставуваат во определен концептуален систем. Токму оттука произлегуваат и предизвиците и тешкотиите при преведување стручна терминологија од еден на друг јазик, со којашто се означуваат поими што не постојат истовремено во двата јазика. Ова е особено случај со различни општествено-политички системи и традиции меѓу кои постојат значителни разлики коишто не се само од терминолошки аспект, туку пред сè од аспект на поимите што ги означуваат.

Процесот на преведување во дигиталната ера неизоставно опфаќа примена на софтвер и онлајн терминолошки бази на податоци коишто нудат усогласена и стандардизирана стручна терминологија, па затоа е потребна детална запознаеност на преведувачите со преведувачките постапки и техники. Анализираниите примери покажуваат дека најчесто користени техники во случаите на непостоење преводна еквиваленција, како најголем предизвик при преведување во правната област, се техниките на директно преведување и давање описен превод. Со нив се постигнува прецизно значење, коешто е главна цел при преведување во стручни области. Покрај тоа, анализираниите карактеристични примери покажуваат дека работата на преведувачите дополнително се усложнува кога се работи за наднационални правни поими. Поточно, со обврската за транспонирање на европското законодавство во националното македонско законодавство, како и со обврската за преведување на европското законодавство на македонски јазик, па и за ратификување на меѓународните конвенции, многу новосоздадени и непознати правни поими навлегуваат и во нашата правна традиција и стручна терминологија, коишто понатаму добиваат широка примена во сите сегменти од општественото живеење.

Библиографија

Единици на кирилица

Арсова-Николиќ, Л. (1999). *Преведување: теорија и практика*. Универзитет „Св. Кирил и Методија“ Скопје

Закон за судовите. Службен весник на Република Македонија бр. 58/2006

Закон за изменување и дополнување на Законот за судовите. Службен весник на Република Македонија бр. 150/2010

Саздовска-Пигуловска, М. (2018). „Усогласување на европската терминологија преку Евровок“. Годишен зборник на Филолошки факултет – Скопје

Единици на латиница

Baker, M. (2018). *In Other Words: A Textbook on Translation*. Third Edition. Routledge, London

Cabré, T. M. (1999). *Terminology: Theory, Methods and Applications*. John Benjamins, Barcelona

Eurovoc website

https://eur-lex.europa.eu/browse/eurovoc.html?params=12#arrow_12

ISO 704: 2000 (E): vi. *International Standard – Terminology Work Principles and Methods*. Second Edition

Newmark, P. (1988). *A Textbook of Translation*. Prentice Hall. Shanghai Foreign Language Education Press

Temmerman, R. (2000). *Towards New Ways of Terminology Description – The Sociocognitive Approach*. Volume 3. John Benjamins

Whittaker, S. (2014). *The Harmonization of Legal Cultures, Concepts and Terms: Depth of Harmonization and Research Design*. Dynamics and Terminology. Volume 16. John Benjamins

Milena Sazdovska Pigulovska

CHALLENGES IN ACHIEVING TRANSLATIONAL EQUIVALENCE IN THE PROCESS OF TRANSLATING MODERN LEGAL TERMINOLOGY

Terminology is considered a collection of both terms and concepts with limited and specialized use in a specific semantic field and it is a separate interdisciplinary branch. Translators face numerous challenges when dealing with newly created and modern legal terminology, which designates legal concepts that are not identical or common for two political and judiciary systems. These differences in the legal traditions are not only difficult for translators, but for jurists as well, and are not only of terminological nature but also related to specialist knowledge in the field of law. This paper deals with newly created legal concepts and terminology entering the Macedonian legal tradition as well as the Macedonian language, which pose a great difficulty for translators and interpreters. The paper aims at investigating different techniques and analyzing specific examples that serve as grounds for drawing adequate conclusion when dealing with this specific task.

Keywords: translation, semantic equivalence, legal terminology, translation techniques